

VISUAALISUUDEN MERKITYS VIULUNSOITON ALKEIDEN OPPIMATERIAALEISSA

–tarkasteltavana kolme tunnettua viulukouluu

Sinikka Autio

Pedagoginen opinnäytetyö
Tammikuu 2010

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) AUTIO, Sinikka	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö 5op	Päivämäärä 13.01.2010
	Sivumäärä 16	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi VISUAALISUUDEN MERKITYS VIULUNSOITON ALKEIDEN OPPIMATERIAALEISSA – tarkasteltavana kolme tunnettua viulukoulu		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) HANNULA, Kaija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä selvitettiin sopiiko visuaalisten virikkeiden käyttö kaikille oppijoille ja onko visuaalisuudella merkitystä jokaiselle. Siinä tutkittiin myös miten ikä vaikuttaa visuaalisuuteen. Visuaalisuutta ja oppimistyylejä käsittelevän kirjallisuuden avulla saatiin tietoa visuaalisista oppijoista sekä visuaalis-spatiaalisesta älykkyydestä. Kirjallisuudesta löydettiin tietoa myös kuinka visuaalisuus liittyy mielikuviiin ja mielikuvitukseen ja sitä kautta muistitekniikoihin ja muistamiseen yleensä. Opinnäytetyössä visuaalisuus yhdistetään myös motivaatioon.</p> <p>Opinnäytetyössä tarkasteltiin visuaalisuuden merkitystä kolmen tunnetun viulukoulun ensimmäisissä osissa. Viulukoulut valikoitiin siten, että niiden ulkonäön visuaalisuus on toisistaan poikkeavaa. Opinnäytetyöhön valittiin Sini Louhivuoren Viulutalo, Géza Szilvayn Viuluaapisesta kirja A ja Viuluni Soi - viulukoulu 1, jonka tekijät ovat Sirpa Lannes-Tukiainen, Leena Kiiski ja Tarja Manninen. Viulukoulujen visuaalisuutta ja visuaalisia havainnollistamiskeinoja pohdittiin kirjallisuudesta löytyneen teoreettisen tiedon kautta. Viulukoulujen visuaalisuudesta löydettiin motivaatioon liittyvää visuaalisuutta sekä ymmärtämisen ja muistamisen helpottamiseksi tarkoitettua visuaalisuutta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) oppimistyyli(t) (ysa), visuaalisuus (ysa), viulu (ysa), motivointi (ysa), soittaminen -- opetus -- viulu (musa), viulu -- oppimateriaali (ysa), muistaminen (ysa)		
Muut tiedot		

Author(s) AUTIO, Sinikka	Type of publication Diploma project 5 ECTS credits	Date 13.01.2010
	Pages 16	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title THE IMPORTANCE OF VISUAL STIMULI IN THE LEARNING MATERIAL OF BASICS OF VIOLIN PLAYING– analyzing three well-known violin schools		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) HANNULA, Kaija		
Assigned by		
Abstract <p>In the diploma project a research was made whether the use of visual stimuli is suitable for every learner and whether it has significance to everyone. A research also was made to study how age affects visual preferences. Using literature containing visual stimuli and learning methods, knowledge of visual learners and visual-spatial intelligence was obtained. From the literature, information was also found how visual stimuli relate to images and imagination and thereby to mnemonics and memorize in general. In the diploma project visual stimuli is also connected with motivation.</p> <p>In the diploma project the significance of visual stimuli of the first parts of three violin schools was analyzed. The violin schools were selected so that the visual stimuli of their appearance are different from each others. To the diploma project three book were chosen: Sini Louhivuori, Viulutalo; Géza Szilvay, Violin ABC book A and Sirpa Lannes-Tukiainen, Leena Kiiski and Tarja Manninen, Viulun Soit - viulukoulu 1. The visual stimuli and visual demonstrations of the violin schools were considered with the theoretical knowledge found in literature. From the visual stimuli of the violin schools was found visual matters related to motivation and to help understanding and memorizing.</p>		
Keywords		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	2
2 VISUAALINEN OPPIMISTAPA JA VISUAALIS-SPATIAALINEN ÄLYKKYYS	3
3 VISUAALISTEN VIRIKKEIDEN MERKITYS.....	5
3.1 Visuaalisten virikkeiden merkitys kaikille oppijoille.....	5
3.2 Mielikuva-tajunta ja mielikuvitus	6
3.3 Muistaminen ja muistitekniikat.....	7
3.4 Ikä ja visuaalisuus	8
3.5 Motivaatio ja visuaalisuus	9
4 VISUAALISUUS ERI VIULUKOULUISSA	10
4.1 Viulutalo.....	10
4.2 Viuluaapinen, kirja A	12
4.3 Viuluni Soi - viulukoulu 1	13
5 POHDINTA.....	13
LÄHTEET:	16

1 JOHDANTO

Minulle itselleni visuaalisuus on tärkeää. Opin muistamaan asiat näkömuistin avulla ja palauttaessani asioita muistista mieleeni, ne ilmenevät sanoina eli mielessä näen sanat ja lauseet sekä niiden järjestyksen esimerkiksi kirjan sivuilla. Yrittäessäni ymmärtää uutta asiaa, teen mielessäni siitä kuvia ja yritän yhdistellä asioita toisiinsa. Opin helposti lukemalla, mutta oppiminen puhetta kuuntelemalla on minulle vaikeaa. Mielenkiintoni herää värikkäistä kuvista tai kaavioista. Opin helposti kaavioista ja mielikuvakartat auttavat hahmottamaan kokonaisuuksia.

Tulevana viulunsoitonopettajana tulen olemaan paljon tekemisissä eri viulun oppimateriaalien kanssa, joita ovat muun muassa viulukoulut. Olen huomannut, että vaikka nuottikirjoitus on itsessään visuaalinen havainnollistamiskeino musiikille, on osassa viulukouluista myös muuta visuaalisuutta kuten kuvia. Viulukoulujen visuaalinen yleisilme on kuitenkin melko erilainen kaikissa niissä. Oman ammattitaitoni kehittämiseksi halusin tarkastella viulukoulujen visuaalisuutta teoreettisen tiedon avulla ja ottaa selvää visuaalisuuden merkityksestä oppimisessa, jotta osaisin valita oppilaille sopivat oppimateriaalit. Viulunsoittoharrastus aloitetaan usein alle 10-vuotiaana ja useat viulukoulujen ensimmäiset osat ovatkin tarkoitettu sen ikäisille. Tämän takia on todennäköisesti myös visuaalisuus niissä kohdistettu kyseiselle ikäryhmälle. Halusinkin tietää, sopiiko visuaaliset havainnollistamiskeinot kaikille oppilaille ja miten ikä vaikuttaa visuaalisuuteen?

Lähdin etsimään vastauksia visuaalisuutta ja oppimistyylejä käsittelevästä kirjallisuudesta. Viulukoulujen ensimmäisistä osista on tarkasteltavana Sini Louhivuoren Viulutalo (1993), Géza Szilvayn Viuluaapinen (1994, 2005) ja Sirpa Lannes-Tukiaisen Viuluni Soi (2003). Valitsin nämä kolme viulukoulua, koska niissä käytetään mielestäni paljon visuaalisia havainnollistamiskeinoja sekä visuaalisuutta ylipäätään ja niiden visuaalinen yleisilme näyttää jokaisessa erilaiselta. Tosin muitakin visuaalisia viulukouluja on olemassa.

2 VISUAALINEN OPPIMISTAPA JA VISUAALIS- SPATIAALINEN ÄLYKKYYS

Pääasiallisia oppimistapoja on olemassa ainakin kolme: haptinen eli kinesteettis-taktiilinen oppiminen, visuaalinen oppiminen ja auditiivinen oppiminen (Dryden & Vos 2002, 129). Visuaalisesti oppivat tarvitsevat kuvia ja kaavioita oppimateriaalina ja auditiivisesti oppivat omaksuvat tietoa kuuntelemalla. Haptisesti oppivat käyttävät tuntoaistiaan tai liikuttavat ruumistaan: näistä edellinen on taktiilinen oppimistapa ja jälkimmäinen kinesteettinen. (Dryden & Vos 2002, 99.) Ken ja Rita Dunnin tutkimuksen mukaan visuaalisesti parhaiten oppivia on kahdenlaisia: sanojen avulla oppivia sekä kaavioiden ja kuvien avulla oppivia. Visuaalisesti oppivat muistavat siis luke-mastaan tai näkemästään. (Dryden & Vos 2002, 349.) Tätä mieltä on myös Prashnig (2000, 195), sillä hänen mukaansa on olemassa visuaalisia analytikkoja ja visuaalisia holistikkoja. Ensiksi mainituilla on vasen aivopuolisko hallitsevampi ja vastaavasti visuaalisilla holistikoilla oikea. Visuaaliset analytikit muistavat sanat ja numerot paremmin kuin holistikot, jotka muistavat paremmin kuvat, piirrookset, graafisen esi-tyksen ja symbolit. (Prashnig 2000, 195.)

Jos visuaalisesti oppivalle henkilölle lukee ruokalistan, on hänen nähtävä se itse (Dryden & Vos 2002, 355). Tämän vuoksi tulisi visuaaliselle oppijalle laatia opetuksen avuksi visuaalista oppimateriaalia: oppilas haluaa nähdä opeteltavat asiat. Oppimis-tyylin tunnistaminen on tärkeää, sillä rohkaistaessa oppilaita opiskelemaan omalla tavallaan, he tavallisesti motivoituvat ja heistä voi tulla elinikäisiä oppijoita (Prashnig 2000, 31).

Mistä opettaja sitten tunnistaa oppilaan oppimistyylin? Opettajat eivät täysin oikein pysty arvioimaan oppilaiden oppimistyylien piirteitä, sillä niitä ei kaikkia voi päälle-päin havaita, joten niitä varten on arviointivälineitä kuten oppimistyylytestit (Prashnig 2000, 109-111). Oppimistyylytestejä löytyy myös internetistä. Oppilaalta voi myös kysyä oppimisestaan. (Dryden & Vos 2002, 353-355.) Ken ja Rita Dunnin mukaan ihmisellä on yleensä yksi hallitseva vahva oppimistapa ja yksi toissijainen oppimista-pa. Michael Grinder kertoo, että on myös niitä, jotka oppivat vain yhdellä oppimista-valla. (Dryden & Vos 2002, 349-351.) Sekä aikuisilla että lapsilla ja nuorilla on henki-lökohtaisia oppimiseen liittyviä mieltymyksiä, mutta poiketen aikuisista, lasten oppi-

mistyyliden piirteet muuttuvat ja kehittyvät heidän varttuessa. Oppimistyyllitesti lapsille kertookin siis vain sen hetkisen tilanteen lapsen oppimistyylistä, paljastaen sekä pysyviä että päivittäin muuttuvia piirteitä. (Prashnig 2000, 111-113.)

Viulunsoiton harjoittelussa kaikki oppimistavat ovat käytössä, sillä oppilas lukee nuotteja, jotka ovat visuaalista havainnollistamista musiikille, soittaessa liikutaan ja soittoa on kuunneltava, jotta sitä voi kehittää. Kuitenkin tietämällä millä oppimistyyllillä oppilas oppii helpoiten voi soitonopetuksen tueksi ottaa harjoituksia, jotka auttavat oppilasta haastavien asioiden oppimisessa. Esimerkiksi uusia kappaleita opetellessa rytmien harjoittelussa voi käyttää paljon liikettä, kuten taputusta ja marssimista tahdissa. Kuuntelemalla oppivalle voi sanallisesti selittää tarkemmin kuin visuaalisesti oppivalle, jolle voi esimerkiksi rytmien opettelussa käyttää kaavioita tai kuvallisia harjoituksia. Kokeilemalla kaikkia keinoja, opettaja kyllä huomaa mikä niistä auttaa oppilasta oppimaan haastavia ja uusia asioita parhaiten, vaikka taitoja kehitetäänkin monipuolisesti käyttämällä aina muitakin harjoitustapoja. Prashnig (2000, 83) neuvookin, että opettajan tulisi aina antaa visuaalisia, auditiivisia, taktilisia ja kinesteettisiä vaihtoehtoja opetuksessaan. Siten hän ottaa aivojen toimintatavat huomioon. (Prashnig 2000, 83.) Samaa mieltä ovat myös Dryden ja Vos kertomalla, että käytettäessä kaikkia kolmea oppimistyyliä, voidaan varmistaa aivojen ajattelevan, tuntevan ja tekevän tason aktivoituminen (Dryden & Vos 2002, 305).

Oppimistyyliin sekoitetaan usein älykkyyksien teoria (Prashnig 2000, 303). Howard Gardnerin mukaan ihmisellä on vähintään kahdeksan eri älykkyyden lajia. Näitä ovat:

- visuaalis-spatiaalinen
- kielellinen
- matemaattis-looginen
- musiikillinen
- interpersoonallinen
- intrapersoonallinen
- kehollis-fysikaalinen
- (naturalistinen) älykkyys.

Hän yhdistää visuaalisen ja spatiaalisen (avaruudellisen) älykkyyden, vaikka Drydenin ja Vosin sekä muidenkin tutkijoiden mielestä ne eivät välttämättä ole yhtä kehittyneitä

samalla henkilöllä. Esimerkiksi joidenkin visuaalisten ihmisten on vaikeaa seurata kartasta suuntaa, joka on siis avaruudellista hahmottamista. Gardnerin mielestä on olemassa naturalistinen älykkyys, joka on kiistanalainen, sillä jotkut pitävät sitä oppimistapana. Myös Dryden ja Vos ovat sitä mieltä. (Dryden & Vos 2002, 120-123, 346.)

Visuaalis-spatiaalinen älykkyys on kyky esimerkiksi ottaa hienoja valokuvia tai tehdä veistoksia. Sen todennäköisiä piirteitä ovat muun muassa ajattelu ja muistaminen kuvin, mielikuvien luominen, muun muassa taulukoiden sekä kaavioiden helppo ymmärtäminen ja hyvä väritaju. Visuaalis-spatiaalista älykkyyttä voidaan vahvistaa muun muassa tehostamalla oppimista kuvien avulla, luomalla symboleja, kaavioilla, kartoilla, mielikuvakartoilla, julisteilla, esittämällä asiat ja tavoitteet visuaalisessa muodossa sekä ryhmittelemällä asioita yhteen. (Dryden & Vos 2002, 345 - 346.) Myös Prashnigin mukaan se on muun muassa kyky ajatella kuvien ja mielikuvien avulla sekä nähdä eri asioiden yhteyksiä (Prashnig 2000, 301).

Gardnerin luettelemat eri älykkyiden lajit työskentelevät integroituneena kokonaisuutena, mutta jokainen älykkyiden laji pystyy kuitenkin laajenemaan ja kehittymään erikseen (Prashnig 2000, 299). Jokainen ihminen voi käyttää monia eri ”älykkyiden lajeja” ja ”piirteitä”. Vos kertoo, että opettaessa tulisi muun muassa hyödyntää kaikkia oppimistapoja ja älykkyiden lajeja. (Dryden & Vos 2002, 296, 343.) Älykkyudet ovat siis kykyjä ja taitoja, joita voi vahvistaa eri tavoin ja oppimistyylit keinoja oppia asioita.

3 VISUAALISTEN VIRIKKEIDEN MERKITYS

3.1 Visuaalisten virikkeiden merkitys kaikille oppijoille

Onko hyödyllistä käyttää visuaalisia havainnollistamiskeinoja muilla kuin visuaalisilla oppijoilla tai heille, joilla on visuaalinen älykkyys vahva? Lapsen mieleen tieto rakentuu sekä ”luonnollisesta” kokemus- ja kieliympäristöstä että järjestelmällisestä opettamisesta: virikkeistä ja toiminnasta (Turunen 1999, 129). Prashnig (2000, 303) sanookin, että jos älykkyys voi kehittyä ja muuttua koulunkäynnin aikana, tulisi jokaista seitsemää älykkyiden lajia kehittää oppimiskokemuksilla (Prashnig 2000, 303). Näin ollen visuaalisia virikkeitä olisi hyvä olla kaikilla oppijoilla jonkin verran visuaalisen

älykkyyden vahvistamiseksi sekä tietysti visuaalisesti oppivilla, joilla se on tapa oppia ja ymmärtää uusia asioita.

Visuaalis-spatiaalisen älykkyyden vahvistamisohjeisiin kuuluu asioiden ryhmittelemisen yhteen (Dryden & Vos 2002, 346). Lisäksi ryhmittely kuuluu ihmisen tiedonkäsittelyjärjestelmään. Oppilaan opetellessa lukemaan nuotteja, hän etenee aluksi nuotti kerrallaan, kun taas harjoittelun myötä hän oppii hahmottamaan viivastolta suurempia yksiköitä kuten tahdin kerrallaan. Ihmisen tiedonkäsittelyjärjestelmällä onkin pyrkimys jäsentää tietoa ryhmittelemällä sitä mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. (Ahonen 2004, 128, 149 - 150.) Kognitiivinen oppiminen perustuu ymmärtämiseen eli yksilö liittyy aikaisemmin opittuihin tietoihin ja taitoihin eli skeemoihin uutta tietoa, oivalletaan sen sisällön skeemojen avulla. Kognitiivinen oppiminen toteutuu useimmiten havaitsemisen ja kielen avulla. (Ikonen 2000, 16.) Visuaalinen havainnollistaminen ryhmittelyn helpottamiseksi toimii siis kaikille ihmisille uusia asioita opeteltaessa.

3.2 Mielikuva-tajunta ja mielikuviutus

Turunen (1999, 94) kertoo, että mielikuva-tajunta on kaikilla ihmisillä. Ympäristöstä saamme aistihavainnoita, jotka jäävät mieleemme ikään kuin kuvina. Ne ovat todellisuuden vastineita. Muun muassa näköhavainnoista jää mielikuvia, samoin kuin kuulo-havainnoista jää mieleen säveliä ja sanamielikuvia. Vastineet säilyvät muistissa ja niiden avulla tunnistamme asioita uusissa tilanteissa. (Turunen 1999, 94, 127.) Ihmisen mieli pystyy myös luomaan mielikuvia ja tätä kutsutaan mielikuviutukseksi. Mielikuviutuksella on yhteyksiä tunteisiin, kieleen ja ajatteluun. ”Mielikuviutus eli fantasia on tärkeä apuväline oppimisessa; rikas mielikuviutus tavoittaa opettavat asiat yleensä herkemmin.” Vaikka mielikuviutuksen rikkaus on yksilöllistä, sitä voidaan kehittää virikkeillä. Mielikuviutuksen kehitys vaikuttaa luovuuteen. (Turunen 1999, 94, 167 - 168.) Näin ollen myös visuaaliset virikkeet ovat tärkeitä mielikuvien ja mielikuviutuksen kehittämiseksi. Musiikin soittaminen on luovaa toimintaa. Useissa viulukoulujen ensimmäisissä osissa onkin kuvia soittokappaleiden aiheisiin liittyen, ilmeisesti kehittämään mielikuvia niiden tunnelmasta ja ruokkimaan mielikuviutusta.

”Ajatteluprosessien taustan ”kuvamieli” jää helposti huomaamatta, vaikka se havainnollistaa ja vahvistaa ajattelua omalla tavallaan. Ehkä ajattelua ei olisi lainkaan ole-

massa ilman mielikuvia.” (Turunen 1999, 132.) Mielikuvien ollessa puutteellisia, ymmärtäminenkin on yleensä vajavaista. Havainnollisuus täydentää mielikuvien varastoa ja siten vaikuttaa ymmärtämiseen. Pieni oppilas saattaa liittää käsitteisiin epämääräisiä merkityksiä ennen kuin ne vakiintuvat mielikuvien ansiosta, jotka ovat syntyneet aiheen mahdollisesta havainnollistamisesta (Turunen 1999, 132 - 134) Tämän vuoksi esimerkiksi nuottikirjoituksen opettelussa olisi hyvä käyttää erilaisia visuaalisia havainnollistamiskeinoja ymmärrystä helpottamaan. Samoin soittotekniikalle keksitään usein erilaisia mielikuvia. Tällaisia on esimerkiksi mielikuva jousesta laivana, joka kulkee matalikon eli otelaudan ja sillan eli tallan välistä (Louhivuori 1993, 15). Kuvamateriaalia ei silti saa olla liikaa, sillä se voi ehkäistä mielikuvituksen toimintaa (Turunen 1999, 132). Tämä toteutuukin musiikin tekemisessä, kun oppilaita kannustetaan luomaan omia mielikuvia musiikista eli kannustetaan luovuuteen. Joissakin viulukouluissa on paljon visuaalisuutta, mutta viulunsoittoharrastus aloitetaan usein alle 10-vuotiaana, joten viulukoulujen ensimmäiset osat ovatkin suurimmaksi osaksi suunnattu kyseiselle ikäryhmälle. Mielestäni kuvat ja värit ovat tärkeitä lapsen maailmassa ja tekevät oppimateriaalista mielenkiintoista.

3.3 Muistaminen ja muistitekniikat

Barbara Meiser Vitalen mukaan vasemman aivopuoliskon erikoisaloja ovat sanat, logiikka, numerot, matematiikka ja järjestys. Oikean taas riimit, rytmi, musiikki ja kuvat sekä mielikuvitus. Colin Rose sanoo, että ihminen oppii nopeasti jos molemmat aivopuoliskot sekä aivojen tunnekeskus työskentelevät yhdessä. Dryden ja Vos kertovat, että tunnekeskus vaikuttaa informaation muistamiseen, joten voimakkaasti emotionaalinen informaatio jää paremmin muistiin. (Dryden & Vos 2002, 124-125.)

”Aivot tallentavat tietoja hyödyntämällä miellelyhtymiä eli assosiaatioita. Jokaisen ihmisen aivoissa on assosiaatioalue, joka pystyy yhdistämään toisiinsa samankaltaisia asioita eri muistivarastoista.” (Dryden & Vos 2002, 131.) Halutessa parantaa muistia, on tärkeää liittää muistettava asia vahvaan mielikuvaan. Niiden avulla asiat voi palauttaa takaisin mieleen. (Dryden & Vos 2002, 131 - 133.) Muistitekniikoilla voi helpottaa omaa muistamistaan. Näitä ovat muun muassa visuaalinen muistitekniikka: muistettavaan asiaan liitetään kuvittelemalla jokin kuva tai symboli ja visuaalisen tarinan kehittäminen, jossa muistettavat asiat esiintyy. Fyysisessä assosiaatiossa liikkeet vastaa-

vat opeteltavia asioita ja alkukirjaimiin perustuvassa muistitekniikassa keksitään lause, joka on helppo muistaa ja jonka sanojen alkukirjaimet ovat myös muistettavien asioiden alkukirjaimia. (Dryden & Vos 2002, 173-175.)

Kerran minun oli vaikeaa oppia soittamaan pitkä ja nopea musiikkiteos ulkoa. Värittämällä fraasirajoja eri värein ja soittamalla sitten kappaletta nuoteista, opin yllättävän nopeasti kappaleen ulkoa muistaen fraasien järjestyksen värikoodien mukaan. Soittaessani näin mielessäni nuotin sivun ja värien paikat nuotissa ja muistin sen avulla mitä tapahtuu seuraavaksi. Värikoodien avulla mieleeni muodostui kuva nuottien sivuista. Tämäkin on siis mielestäni muistitekniikka.

Mielikuvakartat ovat aivojen muistitekniikkaa jäljittelevä keino painaa asioita mieleen ja siksi hyödyllisempiä kuin muistiinpanot. Mielikuvakartoissa on pääaihe keskellä ja siihen liittyvät sivuaiheet haarautuvat kuin puun oksat pääaiheesta. Sivuaiheet voivat edelleen haarautua niihin liittyvillä asioilla ja aiheilla, joihin voi lisätä esimerkiksi jonkin symbolin mielikuvan luomiseksi. Aiheita ja asioita kuvataan jokaista mieluiten yhdellä sanalla. Mielikuvakarttoja tehdessä tulisi käyttää apuna mm. kaavioita, kuvia, värejä ja symboleja. Ihmisellä on lyhytaikainen työmuisti sekä pitkäaikaismuisti. Pitkäaikaismuistiin asiat tallentuvat osittain kaavojen sekä assosiaatioiden avulla ja mielikuvakartat ovatkin yksi keinoista. (Dryden & Vos 2002, 163-167.)

Varsinkin ne, joilla oikea aivopuolisko on vallitseva haluavat yleensä ensin saada opittavasta yleiskuvan; heille tulisi esitystavassa käyttää mm. visualisointia ja mielikuvi-tuksen käyttöä (Dryden & Vos 2002, 351). Yleiskuva voidaan esittää mm. julisteen avulla (Dryden & Vos 2002, 315 - 317). Yleiskuvan saa helposti myös mielikuvakar-tasta.

3.4 Ikä ja visuaalisuus

Nuoremmat sukupolvet ovat visuaalisempia kuin vanhempansa, sillä he syntyvät kuvien maailmaan, joka syntyy muun muassa television ja tietokoneen välityksellä (Kemppinen 2002, 29). ”Lasten ja nuorten on helpompaa painaa mieleensä asioita kuvien kuin luetun tekstin tai puhutun sanan kautta.” (Kemppinen 2002, 29). Viidentenä ikävuonna lapsi ”arvioi ympäristöään esteettisin perustein: mikä on kaunista, mi-

kä ei, miksi?” (Hongisto-Åberg ym. 1998, 48-49). Seitsemäntenä ikävuonna lapsi havainnoi eri kohteiden luonteenomaisia piirteitä, muotoja ja värejä. ”Esteettiset elämykset ja niiden laatu ovat tärkeitä.” (Hongisto-Åberg ym. 1998, 50.) Joissakin viulukoulujen ensimmäisissä osissa onkin värikkäitä, kauniita tai hauskoja kuvia ilmeisesti herättämässä lasten mielenkiintoa oppimateriaaliin ja siten motivoimaan heitä soittoharrastuksessaan. Tony Stockwell kertookin, että värit vaikuttavat mielialoihin (Dryden & Vos 2002, 303).

Miten oppilaan ikä sitten vaikuttaa visuaalisuuteen? ”Aistitiedon käsittelykeskukset sijaitsevat eri puolilla aivoja, ja ne kehittyvät jokaisella ihmisellä omaan tahtiin.” (Prashnig 2000, 191). Aluksi lapset oppivat ja muistavat vaikeita asioita kinesteettisesti, sitten taktiilisesti ja noin 8-vuoden iässä joillakin lapsilla kehittyi voimakkaita visuaalisia taipumuksia. ”He omaksuvat tietoa havainnoimalla ja tarkkailemalla ympäristönsä tapahtumia. Näkemisestä tulee heidän oppimiselleen erityisen tärkeä aisti.” Audittiivinen aistimieltymys muistamaan kuulemaansa tietoa kehittyi noin 11-vuoden iässä. Useimmilla kouluikäisillä lapsilla säilyi kuitenkin kinesteettinen ja taktiilinen aistimieltymys koko ala-asteen ajan. (Prashnig 2000, 191-193.) Lynn O’Brien on havainnut, että aikuisille on usein visuaalinen oppimistapa paras, kun taas peruskoululaiset oppivat parhaiten tekemällä ja liikkumalla. Dryden ja Vos kertovat, että suurin osa ihmisistä kuitenkin yhdistää kaikkia kolmea oppimistapaa eri tavoin. (Dryden & Vos 2002, 131.)

3.5 Motivaatio ja visuaalisuus

Motivaatio on parempi, kun ihminen uskoo pärjäävänsä hyvin. ”Lapsia voidaan auttaa mm. tunnistamaan omat saavutuksensa, jolloin lisätään heidän tietoisuuttaan oppijoina.” (Ikonen 2000, 45.) Visuaalisin keinoin voi auttaa oppilasta tunnistamaan omat saavutuksensa. Soitonopettaja voi piirtää jonkin kaavion tai taulukon mistä oppilaan jo oppimat asiat ilmenevät. Tällä tavoin voidaan tuoda lisää motivaatiota musiikin ja soiton harrastamiseen.

Motivaatioon vaikuttavia tekijöitä on sekä ulkoiset motivoivat tekijät eli ulkoiset ärsykkeet (palkkiot ja rangaistukset) että sisäinen motivaatio eli halu tehdä jokin tehtävä ilman, että siitä saa kiitosta tai palkkiota (Ikonen 2000, 64 - 65). Pienellä viuluoppi-

laalla on yleensä sisäinen motivaatio oppia soittamaan viulua ja joitakin tiettyjä lempikappaleita. Silti oppimista edistävät myös ulkoiset tekijät motivoimalla harjoittelemaan, kuten joissakin viulukouluissa opeteltavan kappaleen kuvan värittäminen, kun se on opittu tai esimerkiksi tarran saaminen viuluvihkoon, palkinnoksi soitonharjoittelusta soittotuntien välillä. Näin visuaalisuus voi motivoida. Ikonen kertoo, että oppimisen varmistamiseksi on käytettävä kaikkia aistialueita ja opettaja valitsee opetusmateriaalit oppilaslähtöisesti (Ikonen 2000, 66).

4 VISUAALISUUS ERI VIULUKOULUISSA

4.1 Viulutalo

”Viulutalo on tarkoitettu viulunsoiton alkeisopetukseen lähinnä leikki-ikäisille ja vasta koulunsa aloittaneille lapsille --” (Louhivuori 1993, 3). Viulutalo-vihossa on liitteenä juliste, jossa on kuvattuna viulutalo siellä asuvine hahmoineen. Juliste on värityskortti, jossa on takana sivu, jossa on sekä uusia että Viulutalon sivuilta tuttuja hahmoja, jotka voi leikata irti ja liittää ne viulutalo-julisteeseen. Kuvat ovat värityskortteja, kuten myös kaikki Viulutalo-vihon kuvat, jotta oppilas saa itse värittää niitä. Oppilas tosin saa värittää kuvia vasta, kun opettaja on antanut siihen luvan (Louhivuori 1993, 4, 6, 57). Tämä on ulkoinen motivaatiotekijä: palkkio (Vrt. Ikonen 2000, 64 – 65).

Ajatus viulutalon rakentamisesta perustuu kahteen viulupedagogiikan keskeiseen periaatteeseen: a) edetään systemaattisesti perustaen uusi asia edellä jo opittuun, talo siis rakennetaan kerros kerrokselta, b) toistetaan ja kerrataan riittävästi aiemmin opittua tarkastamalla ja ”remonttoimalla” säännöllisesti alimpia kerroksia, jolloin talo tulee kestäväksi. Lapsen konkreettisen maailmankuvan huomioon ottaen pidän tärkeänä, että viulunsoiton opiskelun keskeiset seikat esitetään havainnollisessa muodossa. Lisäksi lasta kannustaa se, että kerroksen valmistuttua, kun opettaja on antanut luvan, se saa asukkaan (piirros, värityskuva, tarra). (Louhivuori 1993, 3 - 4).

Julisteen avulla oppilaalle on annettu tavoitteet visuaalisesti ja mielikuva kokonaisuudesta miten harrastuksessa tullaan etenemään lapselle sopivalla tavalla (Vrt. Ikonen 2000, 45; Dryden & Vos 2002, 315 - 317, 351). Oppilaan on usein vaikea hahmottaa itse oman harrastuksensa etenemistä, joten talo onkin hyvä havainnollistamiskeino.

Kyseessä on myös ulkoinen motivaatio tekijä (Vrt. Ikonen 2000, 45, 64 - 65). Visuaalis-spatiaalisen älykkyyden vahvistamisohjeisiin kuuluukin tavoitteiden asettaminen visuaalisessa muodossa (Dryden & Vos 2002, 346).

Kirjassa käytetään viulukäden sorminumeroiden sijasta symboleita sormille. Niille on annettu myös nimet: Ykkössormi on Ykä niminen mato, jonka kuva toimii myös symbolina kyseiselle sormelle nuottikirjoituksessa. Kakkossormi on Kaija-perhonen, kolmossormi on Kosti-leppäkerttu ja nelossormi on Nelli-kukkanen. Louhivuori neuvoo, että symboleja voi piirtää nuottien päälle helpottamaan nuottien lukua. Pienillä lapsilla symbolit ovat parempia kuin numerot. (Louhivuori 1993, 7, 19.) Tässä onkin käytetty sekä alkukirjaimiin että symboleihin perustuvia muistitekniikoita (Vrt. Dryden & Vos 2002, 173-175). Visuaalis-spatiaalinen älykkyys muistaa asiat kuvin ja älykkyyttä voi vahvistaa luomalla symboleja (Dryden & Vos 2002, 346).

”Taiteilija Anna Hännisen kuvitus on paitsi elävöittävässä kirjaa, myös helpottamassa laulujen sanojen oppimista.” (Louhivuori 1993, 3). Hahmot tekevät ihmisille tyypillisiä toimintoja, kuten soittavat ja jumppaavat. Esimerkiksi jumppaohjeissa eläinhahmo tekee käsillään liikkeitä, joiden liikeradat on piirretty liikeviivoina. Hahmolla on ajatuskuplia, joissa ilmenee mitä mielikuvaa hahmo ajattelee tehdessään liikkeitä. Käden heiluriliikkeessä hahmo ajattelee soittokelloa ja ranteen heilutusliikkeessä hän kuvittelee olevansa ”maestro”. (Louhivuori 1993, 9, 13.) Oppilaan onkin tarkoitus saada samat mielikuvat kuin hahmo siitä kuinka liikkeet tehdään, jolloin oppilaan on ne helppo muistaa tai kerrata kirjasta jos unohtaa harjoitellessaan ilman soitonopettajaa. Visuaalinen havainnollistaminen myös luo mielikuvia ymmärtämisen helpottamiseksi. (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134; Dryden & Vos 2002, 131 - 133.) Lisää mielikuvia luo soittotekniikkaa opettavat kuvat. Ensin on piirretty kuva viulukädestä, jolloin oppilas voi verrata omaa kättään kuvaan, jos opettaja ei ole paikalla. Seuraavaksi on kuva viulunkaulasta, jossa sormien tilalla on pieniä hiiren poikasia, joita peukalon tilalla oleva äiti-hiiri vahtii sekä ohje, että kämmentä ei saa litistää viulun kaulaa vasten, sillä se on hiiren pesä. (Louhivuori 1993, 14.) Oppilas saa mielikuvia, joita on helppo muistaa ja ymmärtää sen sijaan että oppilaan tulisi muistaa että viulukäden peukalon on oltava hieman koholla viulunkaulan toiselta puolelta. (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134; Dryden & Vos 2002, 131 - 133.) Kirjassa ei ole kaavioita tai muuta nuottikirjoituksen tai musiikin teorian opetteluun liittyviä havainnollistamiskeinoja. Kirjaa ei olekaan tarkoitettu nuotinlukemisen opetteluun (Louhivuori 1993, 5).

4.2 Viuluaapinen, kirja A

Viuluaapinen on tarkoitettu leikki-ikäisille lapsille (Szilvay 1994, 87). Viuluaapisessa opetellaan nuottikirjoituksen ja viulun soittotekniikan alkeita visuaalisilla havainnollistamiskeinoilla. Viuluaapisen visuaalisuus on niin oma maailmansa, että opettajan on todennäköisesti perehdyttävä siihen lukemalla viulukoulun vihkoihin liittyvä opas, jotta osaa opettaa oppilasta kyseisellä opetusmenetelmällä. (Szilvay 1994; Szilvay 2005.)

Viuluaapinen lähtee liikkeelle viulun vapaakielten opettelusta. Viulunkielille on omat tunnusvärensä ja niille on annettu symbolit, jotka kuvaavat äänen korkeutta: karhu, isä, äiti ja lintu. Karhu on siis matalin viulunkieli ja lintu korkein. (Szilvay 2005, 1-2.) Viuluaapisessa asiat esitetäänkin mielikuvilla; symbolien ja kuvien avulla. Tällä helpotetaan ymmärtämistä ja muistamista, kuten myös värikoodeilla. Visuaalis-spatiaalista älykkyyttä voi myös vahvistaa luomalla symboleja ja tehostamalla oppimista kuvien avulla. (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134; Dryden & Vos 2002, 131 - 133, 173 - 175, 346.) Esimerkiksi nuotit ovat palavia kynttilöitä ja tauot sammuneita kynttilöitä tai nuotit ovat aurinkoja ja tauot aurinkoja pilven takana (Szilvay 2005, 20).

Osa Viuluaapisen kuvien piirrosrajoista ovat kielten omilla tunnusväreillä, mutta kuvia ei varsinaisesti ole väritetty. Näin oppilas tietää miltä kieleltä soittaa kyseiset nuotit, sillä hän osaa kielten värikoodit. Kuvia ei ilmeisesti ole tarkoitukseen värittää, ainakaan muulla värillä kuin samalla kunkin kuvan piirrosrajan värillä, jotta oppilas pystyy lukemaan tunnusvärejä oikein ja siten soittamaan oikeaa viulunkieltä. Lisäksi osa kuvista on jo väritetty. Viuluaapisessa yksi tärkeimpiä ideoita onkin nuottien ja kuvien värikoodit. Visuaalis-spatiaalisen älykkyuden yksi piirre on hyvä väritaju ja värit vaikuttavat myös mielialoihin (Dryden & Vos 2002, 303, 346). Viuluaapisessa on paljon visuaalis-spatiaaliselle älykkyydelle sopivia havainnollistamiskeinoja ja visuaalis-spatiaalisen älykkyuden vahvistamiskeinoja. Lisäksi viuluaapinen on kaikesa visuaalisuudessaan hyvä viulukoulu visuaalisesti oppivalle. (Viuluaapinen 2002; Vrt. Dryden & Vos 2002, 346; Dryden & Vos 2002, 99.)

4.3 Viuluni Soi - viulukoulu 1

”*Viuluni soi* on suunnattu lähinnä pienille vasta-alkajille, mutta se sopii hyvin myös oheis- ja nuotinlukumateriaaliksi jo jonkin aikaa soittaneille.” (Lannes-Tukiainen, Kiiski & Manninen 2003). Siinä on kauniita ja värikkäitä kuvia ja sivuja, jotka lisäävät esteettisyyttä sekä motivaatiota. Ne myös antavat oppilaalle mielikuvia musiikkikappaleiden tunnelmasta. (Lannes-Tukiainen, Kiiski & Manninen 2003; Vrt. Hongisto-Åberg ym. 1998, 48 - 50; Dryden & Vos 2002, 303; Turunen 1999, 94, 167 - 168.) Kuvat on jo valmiiksi väritettyjä, joten oppilas ei niitä voi värittää. Viuluni soi- viulukouluissa on myös mustavalkoisia kuvia, mutta niitä ei oikein pysty värittämään, koska ne ovat ikään kuin lyijykynäpiirroksia. (Lannes-Tukiainen, Kiiski & Manninen 2003.)

Viuluni soi-vihossa on myös kuvia oikeista lapsista viulunsoittoasunnoissa ja muun muassa näyttämässä kuinka viulu laitetaan sen koteloon (Lannes-Tukiainen, Kiiski & Manninen 2003, 12, 17 - 19). Kyseiset kuvat auttavatkin lapsia muistamaan ja ymmärtämään harjoittellessaan kotona, kun opettaja ei ole paikalla näyttämässä miten ne tehdään (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134). Soittotekniikkaharjoituksiin ja soittoliikkeisiin on keksitty mielikuvia, mitä liikkeet muistuttavat, kuten ”pilkkiminen” ja ”apinan kiipeilypuu.” Näihin liittyvät myös hauskat pienet kuvat. (Lannes-Tukiainen, Kiiski & Manninen 2003, 34, 83.) Tällä tavoin on luotu ymmärtämisen ja muistamisen helpottamiseksi mielikuvia. (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134; Dryden & Vos 2002, 131 - 133, 173 - 175).

5 POHDINTA

Kirjallisuutta lukemalla sain tietää, että pääasiallisia oppimistapoja on olemassa ainakin kolme ja visuaalinen oppimistapa on yksi niistä. Visuaalisesti oppivia on kahdenlaisia: sanojen avulla oppivia sekä kaavojen ja kuvien avulla oppivia. (Dryden & Vos 2002, 129, 349; Prashnig 2000, 195.) Oppimistyylytestillä voi arvioida oppilaan oppimistapaa, mutta se kertoo vain sen hetkisen tilanteen, sillä lasten oppimistyylien piirteet muuttuvat ja kehittyvät (Prashnig 2000, 109-113). On olemassa myös useita älykkyyksiä, joista yksi on visuaalis-spatiaalinen älykkyys (Dryden & Vos 2002, 120-123, 346). Älykkyydet toimivat kokonaisuutena, mutta ne pystyvät myös kehittymään erikseen (Prashnig 2000, 299).

Visuaalisia virikkeitä on hyvä olla kuitenkin kaikille oppilaille, vaikka heidän oppimistapa ei olisi visuaalinen, sillä opettajan tulisi antaa aina virikkeitä kaikille kolmelle oppimistavalle (Prashnig 2000, 83; Dryden & Vos 2002, 305). Myös kaikkia älykkyyden lajeja on hyvä hyödyntää opetuksessa ja näin ollen myös visuaalis-spatiaalista älykkyyttä (Dryden & Vos 2002, 296, 343). Lisäksi kaikilla ihmisillä on mielikuva-tajunta eli muun muassa näköhavainnoista jää mieleen ja muistiin kuvia. Mieli pystyy myös luomaan mielikuvia eli kyseessä on mielikuviutus. Mielikuvien rikkaus vaikuttaa ymmärtämiseen ja siten myös oppimiseen. (Turunen 1999, 94, 127, 132 – 134; Ikonen 2000, 16.)

Myös muistin paranemisen kannalta visuaaliset virikkeet ovat tärkeitä. Asiat on helpompaa muistaa jos niihin liitetään mielikuvia. Muistitekniikat ovatkin visuaalisia keinoja omassa mielessä muistaa asioita. Voi esimerkiksi liittää symbolin muistettavaan asiaan. (Dryden & Vos 2002, 131 - 133, 173-175.) Visuaalisuus on myös ajan-kohtainen ilmiö, sillä nuoret sukupolvet ovat visuaalisempia johtuen nykyajan suures-ta visuaalisesta virikemäärästä (Kemppinen 2002, 29). Lisäksi kaikilla ihmisillä värit vaikuttavat mielialoihin (Dryden & Vos 2002, 303). Lapset, jotka ovat juuri siinä iäs-sä, kun viulunsoittoharrastus yleensä aloitetaan eli alle 10-vuotiaita, onkin esteettisyys tärkeää. (Hongisto-Åberg ym. 1998, 48 – 50) Tälle ikäryhmälle myös suurin osa viu-lukouluista on suunnattu. Näin ollen myös ikä vaikuttaa visuaalisuuteen.

Tarkastelemistani viulukouluista löytyy paljon erilaista visuaalisuutta ja juuri sellaisia visuaalisia virikkeitä, joita teoreettisen tiedon avulla etsinkin. Viulutalo-viulukoulusta (Louhivuori 1993) löytyy visuaalisia virikkeitä, jotka toimivat ulkoisina motivaatio tekijöinä, kuten opittujen musiikkikappaleiden kuvien värittäminen (Vrt. Ikonen 2000, 64 - 65.) Viulutalossa esitetään liitejulisteen avulla tavoitteet visuaalisesti ja luodaan visuaalinen yleiskuva opittavista asioista (Vrt. Ikonen 2000, 45; Dryden & Vos 2002, 315 - 317, 351). Siitä löytyy myös symboleihin ja sanojen alkukirjaimiin perustuvia muistitekniikoita (Vrt. Dryden & Vos 2002, 173-175). Viulutalossa käytetään visuaa-lista havainnollistamista luomaan mielikuvia muun muassa viulun soittotekniikan liik-keistä ja asennoista, ymmärtämisen ja muistamisen helpottamiseksi (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134; Dryden & Vos 2002, 131 - 133).

Viuluaapinen-viulukoulussa kirjassa A (Szilvay 1994; Szilvay 2005) käytetään paljon symboleita ja mielikuvia ymmärtämisen ja muistamisen helpottamiseksi (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134; Dryden & Vos 2002, 131 - 133). Siinä käytetään myös paljon värejä ja värikoodeja. Värit vaikuttavat mielialoihin ja värikoodit helpottavat ymmärtämistä ja muistamista. (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134; Dryden & Vos 2002, 131 - 133, 303.)

Viuluni Soi-viulukoulu 1 sisältää paljon värikkäitä ja kauniita kuvia (Lannes-Tukiainen, Kiiski & Manninen 2003). Ne ruokkivat mielikuvitusta luoden oppilaalle mielikuvan musiikkikappaleen tunnelmasta. Kuvat luovat esteettisyyttä. Värit myös vaikuttavat mielialoihin. (Vrt. Hongisto-Åberg ym. 1998, 48 - 50; Dryden & Vos 2002, 303; Turunen 1999, 94, 167 - 168.) Myös tässä viulukoulussa on luotu mielikuvia soittotekniikka-harjoituksiin liittyvillä liikettä kuvaavilla kuvilla ymmärtämisen ja muistamisen helpottamiseksi. (Vrt. Turunen 1999, 132 - 134; Dryden & Vos 2002, 131 - 133, 173 - 175.) Kaikista tarkastelemastani viulukouluista löytyi visuaalis-spatiaaliseen älykkyydelle sopivia havainnollistamiskeinoja ja visuaalis-spatiaalisen älykkyyden vahvistamiskeinoja. (Vrt. Dryden & Vos 2002, 346.)

LÄHTEET:

- Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: FINN LECTURA.
- Dryden, G. & Vos, J. 2002. Oppimisen vallankumous – uusien oppimistapojen maailma. 2. uud. laitos. Helsinki: Tietosanoma.
- Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piiroinen, A. & Mäkinen, L. 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa – hip hoi, musisoi! Espoo: Fazer Musiikki.
- Ikonen, O. 2000. Oppimisvalmiudet ja opetus. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kemppinen, P. 2002. Kasvatusvisualisointi – ”Ajatuksia lasten ja nuorten kasvatuksesta” osa 1. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K.
- Lannes-Tukiainen, S., Kiiski, L. & Manninen, T. 2003. Viuluni soi – viulukoulu 1. Helsinki: WSOY.
- Louhivuori, S. 1993. Viulutalo – suomalaisiin kansansävelmiin pohjautuva viulunsoiton alkeiskoulu pienille viulisteille. Jyväskylä: Painoporras.
- Prashnig, B. 2000. Erilaisuuden voima – opetustyylit ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salo, M., Saari, T. & Eräpuu, T. 1996. Viuluvelho – viulunsoiton esikoulu. 1. p. Helsinki: Otava.
- Szilvay, G. 1994. Violin ABC – colour strings, book A. 2. täydennetty uusintap. Espoo: Fazer Music.
- Szilvay, G. 2005. Violin ABC – colour strings, book A. Ensimmäinen painos 1977. Helsinki: Fennica Gehrman.
- Turunen, K. E. 1999. Opetustyön perusteet. Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Atena Kustannus.